



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

Název projektu	Šablony v SZŠ Příbram
Registrační číslo	CZ.1.07/1.5.003/34.0933
Název materiálu	<i>Nástin české literatury 19. století</i> VY_32_INOVACE_CJ.1.11 Jan Neruda - Básně
Vyučovací předmět	Český jazyk a literatura
Tematický okruh	Česká literatura 19. století – májovci
Autor	Mgr. Alena Šimůnková
Škola	Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Příbram I, Jiráskovy sady 113
Datum vyhotovení	březen 2014
Datum a místo ověření	4. 3. 2014 - obor Zdravotnické lyceum, třída 2.ZL
Anotace	Materiál je určen prioritně pro žáky 2. ročníků středních škol při probírání tematického celku Literatura generace májovců . Jde o bližší seznámení se s básnickým dílem Jana Nerudy. Je určen k procvičování učiva – práci s literárním textem a předpokládá základní znalost života a díla J. Nerudy a dobového kontextu. Žáci si procvičí teorii literatury, ale i lexikologii. Pracovní list lze použít též ve 4. ročníku v rámci opakování učiva a procvičování práce s textem.
Metodický pokyn	Aktivita – pracovní list - přímá práce žáků – cca na 35 min. Lze doplnit k výkladu , případně využít k opakování.

PRACOVNÍ LIST

Jan Neruda - Básně

VÝCHOZÍ TEXT 1 – Balady a romance

Balada rajská

Šla Maria, šla do ráje,
kdo ji potkal, pěkně klekl,
uklonil se, „Zdravas!“ řekl.
Jenom svatá Eližběta
Nepoklekla, nezdravila;
Maria se zastavila.
„Poslouchej ty, copak je to?
Vypadáš jak neduživá –
i tvá záře celá křivá –
oko mdlé a chůze líná –
vždyť jsi jako umučení,
což ti v nebi zdrávo není?“
Svatá s výčitkou se staví,
kysele dí: „Bože milý,
já mám strašně dlouhou chvíli!“ –
„Dlouhou chvíli, dlouhou chvíli!
Každá patronka své lidi
Opatruje, v lásce řídí –
kohopak jsem tobě dala?“
Svatá zdvihá oči černé
a dí smutně: „Ženy věrné!
Pět set let jsem zde už svatou,
hledím, pátrám, jak se sluší,
nemám ještě jednu duši.
Jenom jednou přišla zpráva,
že kdes v Čechách žena jistá
je jak anděl věrná, čistá:
než však zrak můj sletěl dolů
na ochranu její ctnosti –
bylo už zas po věrnosti!“

OTÁZKY A ÚKOLY K TEXTU:

- 1) Určete lit. druh, žánr básně a téma
- 2) Vysvětlete na textu, jak chápete význam pojmu *ironie*.
- 3) V textu vyhledejte **epiteta, přirovnání, personifikaci a slovoslednou inverzi**
- 4) Jaké je rýmové schéma básně?
- 5) Alespoň dvěma podstatnými jmény vystihněte náladu básně



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VÝCHOZÍ TEXT 2: Prosté motivy

Jarní

1

Byla to zima překrásná!
Kolkolem všude božský klid –
ta příroda v kámen spoutána,
zněmělý všečen, všečen lid.

Ach zas je po všem! Pojednou
vejskly si větry, zvlhnul vzduch,
a po kraji dříve tichouнкém
šílený víří jarní ruch.

Nevrle hledím oknem ven –
nechte mně led můj, nechte sních –
vždyt nechápu více, nač ten rej,
k čemu ta vřava, spěch a smích!

Do větrů, dešťů šlehavých
obrací člověk smavou líc,
i vrána té bouři stříkavé
s jásáním křídly bije vstříc!

OTÁZKY A ÚKOLY K TEXTU:

- 1) Určete literární druh, téma básně
- 2) Jak rozumíte výrazům : *kolkolem, vřava, smavá líc*
- 3) Vyhledejte v textu **epiteta, personifikaci, metaforu, slovoslednou inverzi**
- 4) V poslední sloce básně určete slovní druhy
- 5) V textu vyhledejte **výrazy knižní, slovo nespisovné**

ŘEŠENÍ:

TEXT 1:

- 1) Lyrickoepická báseň, balada – tragický konec, zde ale ironie, téma věrnosti žen
- 2) **Ironie** – zesměšnění, autorův ironický pohled na věrnost žen
- 3) **Epiteta** – *mdlá, líné, čistá...*
přirovnání – *jak anděl*
personifikace – *zrak můj sletěl*
slovosledná inverze – *zrak můj, oči černé*
- 4) A,b,b
- 5) Ironie, smutek, zklamání

TEXT 2:

- 1) Lyrika – přírodní, úvahová, téma konce zimy a počínajícího jara – vliv na náladu autora
- 2) **Kolkolem** – okolo, **vřava** – hluk, **smavá líc** – usměvavá tvář
- 3) **Epiteta** – *překrásná, tichouнкém*
personifikace – *vejskly si větry*
metafora – *příroda v kámen spoutána*
slovosledná inverze – *dešťů šlehavých*
- 4) Předložka, podst.jm., podst.jm., příd.jm., sloveso, podst.jm., příd.jm., podst.jm., spojka, podst.jm., zájmeno, podst.jm., příd.jm., předložka, podst.jm., podst.jm., sloveso, příslovce
- 5) **Knižní** – *nevrle, vřava, smavá líc...*, **něpisovné** - *vejskly*

Použité zdroje:

NERUDA, Jan. *Básně*. 1.vydání. Praha: Československý spisovatel, 1973. 288 s. 22-119-73

Pokud není uvedeno jinak, jsou použité objekty vlastní originální tvorbou autorky.

